

Nr 320.

Av herr **Örne**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utlännings rätt att här i riket vistas.*

Det förslag till lag om utlännings rätt att här i riket vistas, som *Kungl. Maj:t* förelagt årets riksdag genom proposition nr 198, är ur flera synpunkter ägnat att väcka de starkaste betänkligheter.

Den framstående juridiska sakkunskap, som är samlad i lagrådet, har mot de principer, på vilka förslaget bygger, riktat en sällsynt skarp kritik. De invändningar, lagrådet från sina utgångspunkter ägnat förslaget, äro enligt min mening en fullt tillräcklig grund att avvisa det. Att lagrådet likväl »icke funnit sig kunna avstyrka», att det lägges till grund för lagstiftning i ämnet, beror enligt vad som framgår av yttrandet på den uppfattning, lagrådet fått, att de just nu rådande förhållandena i världen måste för en överskådlig tid framåt betraktas såsom »normala». Särskilt har lagrådet tagit intryck av Förenta staternas nya restriktiva immigrationspolitik och därav följande omflyttningstendenser inom Europas folk.

Frågan är sålunda, om de åberopade omständigheterna överhuvud taget äro av den tvingande beskaffenhet, som av propositionens författare och av lagrådet antages, och om inga tendenser till omslag i den internationella politiken på området kunna skönjas. Skulle det visa sig, att propositionen i dessa hänseenden bygger på oriktiga förutsättningar, bör dess av lagrådet påtalade juridiska oformlighet utan vidare leda till slutsatsen, att förslaget bör av riksdagen avvisas.

Om man vill för sig klargöra innebörden av de i propositionen refererade lagstiftningsåtgärderna i andra länder, är det nödvändigt att erinra sig, hurudant utgångsläget varit.

Vid världskrigets utbrott störtade de flesta institutioner och sedvänjor, som erfarenheten visat vara outhärliga eller gagneliga för den mänskliga sammanlevnaden i ett kultursamhälle, till jorden eller kullvräktes av krigsledningarna. Det fria varuutbytet mellan nationerna upphörde. Handeln ställdes helt under de krigförande staternas förmynderskap. De neutrala nationernas varusändningar över haven tillgrepos på vanligt rövarmanér av stormakterna, och många av deras fartyg, som voro stadda i det lovliga ärendet att hemföra livsmedel för den egna befolkningens behov, kapades eller sänktes med berätt mod. För att dryga ut förråden inom länderna, beslagtogs de flesta nödvändighetsvaror av statsmakterna och fördelades genom myndigheternas försorg. Den personliga rörelsefriheten inskränktes. I krigsländerna upphävdes yttrandefriheten och brevhemligheten. I dessa

länder förvandlades hela samhället till ett stramt och hänsynslöst krigsmaskineri, som ställdes till generalstabernas förfogande.

Man behöver blott påminna sig vissa skrивerier och talarstolsbravader från krigstiden för att skaffa belägg för påståendet, att ett dylikt sakernas tillstånd i en del människors ögon syntes mycket tilltalande. Inom varje folk finnes det alltid en liten klick personer, som låta sig ledas av perverst reaktionära lidelser, och som med avsky betrakta alla former av det fria demokratiska rätts- och kultursamhället. Denna klicks makt växte under kriget, då lagarna och kulturmedvetandet bragts till tystnad. Men den förmäde efter fredsslutet icke längre göra sig gällande i det stora flertalet länder. Det fria rättssamhället bröt sig ånyo fram i staternas inre förhållanden med oemotståndlig kraft, då militärdiktaturen släppte taget. Blott i ett par länder segrade diktaturen efter svåra konvulsioner och kvarstår alltjämt.

Däremot gick det icke lika hastigt att återupprätta de före kriget rådande förhållandena i den internationella politiken. Det fruktansvärda folkhat, som växt upp under vapenstridens dagar, kunde ej så lätt utplånas. Massorna hade lidit mycket och förlorat mycket, och under fyra långa år hade för dem systematiskt predikats läran, att människorna på andra sidan gränsen vore vidunder av grymhet och okultur, med vilka man för all evighet skulle avbryta varje ekonomisk och kulturell förbindelse. Lidandena under krigsåren och den ekonomiska och sociala nöd, som framkallats av kriget och omvälvningarna därefter, hade rivit upp befolkningens nerver och gjort de flesta oförmögna av redigt tänkande.

Det var under sådana omständigheter icke förvånande, att man på många håll i världen grep till förtvivlade åtgärder. När det ekonomiska livet råkade in i fredskrisens anpassningssvårigheter, var det enkelt för de protektionistiska krafter, som alltid dväljas, öppet eller latent, inom varje folk, att rycka folkmeningen med sig och driva igenom åtgärder, som troddes bidra till »det nationella arbetets skydd». I själva verket inneburo dessa åtgärder — d. v. s. betydande höjningar i tulltaxorna, restriktioner på införseln, subventioner till utförseln, borttagande ur handelstraktaterna av principen om mest gynnad nation o. s. v. — i princip intet annat än en fortsättning av kriget.

Det ekonomiska krigstillstånd, som rått i Europa alltsedan 1919, har kostat vår världsdel offer, vilka kanske rent av äro större än dem vapenkriget krävde. En stark sänkning av välståndet har också gjort sig märkbar inom de flesta av Europas länder och lett till massarbetslöshet och missnöje. Såsom följd av den ekonomiska spänningen mellan nationerna har framträtt en irritation, som utgör en allvarlig fara för freden.

De många restriktioner mot folkflyttningen, som refereras i den här berörda propositionen, äro ett regelrätt utslag av den nu skildrade andan. De utgöra ett led i den ekonomiska krigföringen. Blott i vissa fall kunna de betraktas som tillfälliga åtgärder för att neutralisera verkningarna av särskilt abnorma situationer i angränsande staters inre liv.

Måste man nu, såsom propositionens författare och lagrådet gjort, förut-sätta, att dessa förhållanden mellan staterna skola komma att bestå under en oöverskådlig framtid? Ingenting kan naturligtvis sägas därom med absolut visshet. Så mycket vet man dock, att starka krafter äro i rörelse för att åvägabringa ekonomiskt samförstånd mellan nationerna. I nästan alla länder kan skönjas en stigande våg av förståelse för det faktum, att Europa lider av de nuvarande förhållandena nästan lika mycket som av ett öppet krig.

Den internationella handelskammarorganisationen, som utgör en världsrepresentation för handel, finansväsen och industri har gjort sig till målsman för långt gående krav på avskaffande av hindren för det fria varuutbytet och det fria utbytet av personer mellan staterna. Ett vidlyftigt förslag till ett program med detta syfte föreligger till behandling vid internationella handelskammarkongressen i Stockholm under juni månad innevarande år. Å andra sidan har även *Nationernas förbund* upptagit samma problem och sammankallat en ekonomisk världskonferens, som skall öppnas i Genève den 4 instundande maj.

På båda dessa håll utgår man från, att ett fortsättande av den nuvarande avspärrningspolitiken är detsamma som bestående misär för Europa och stora delen av den övriga världen. Hur stark stämningen för återupp-tagande i full utsträckning av samarbetet mellan de alltjämt mot varandra misstänksamma folken i själva verket är, framgår bland annat av att det nyss lyckats förena *Tyskland, Belgiens* och *Frankrikes* stålproducenter i en gemensam kartell. Denna organisations nytta kan liksom andra monopolsammanslutningars sättas starkt ifråga; men det är obestridligt, att den icke kunnat komma till stånd utan en revolution i det efter kriget rådande sinnestillståndet i respektive länder.

Sverige har genomgått fredskrisen utan att låta locka sig med på några ekonomiska krigsåtgärder mot andra folk. Vid 1921 års riksdag föreslogs som bekant en betydande höjning av ett stort antal tullsatser just med den motiveringen, att andra länder hade påbyggt sina tullmurar och att vårt lilla land ej ensamt bland alla kunde fortsätta att vara en för hela världen öppen avstjälpningsplats för industriens överskottsproduktion och ett objekt för s. k. valutadumping. Majoriteten i riksdagen bedömde emellertid dessa argument efter vad de voro värda och avtog den framlagda propositionen. Ett försök året därpå att införa skydd mot valutadumping rönt samma öde.

Det torde icke kunna av någon på allvar bestridas, att den snabba återhämtningen inom stora delar av vårt ekonomiska liv och det relativa välstånd, vi för närvarande åtnjuta, väsentligen äro verkningar av en riktig politik både på detta och andra områden. Säkert är i varje fall, att ett handelspolitiskt krig, låt vara ett s. k. försvarskrig, med andra folk under de sex sista åren, icke skulle varit i *något* avseende gagneligt för vårt land.

Det av regeringen förelagda förslaget till lag om utlännings rätt att här i riket vistas anges i propositionen som en motåtgärd mot de i andra länder införda restriktionerna mot främlingstillflödet. Man kan enligt min personliga mening starkt ifrågasätta, huruvida det ligger någon större visdom i det betraktelsesätt, varpå denna lagstiftning bygger, än i de tidigare föreslagna och avvisade protektionistiska åtgärderna mot varuinförsel till riket. Därest inga som helst mått och steg efter kriget vidtagits för att hindra inflyttningen av utlänningar, skulle väl tillfälliga svårigheter under en viss period ha kunnat uppstå, men på goda skäl kan det antagas, att friheten på detta område, sådan den är definierad i lagen av den 14 september 1914, icke skulle lett till någon bestående översvämning av främmande element, lika litet som handelsfrihetens återinförande efter kriget medförde en bestående överskottsinförsel av varor. Det finnes nämligen vissa naturliga lagar, som reglera tillströmningen av invandrare till ett land. Samma lagar gälla även för folkomflyttningen mellan de olika provinserna inom samma land. Enbart den omständigheten, att livsbetingelserna äro gynnsammare i en provins än i en annan, kunna icke föranleda några plötsliga folkvandringar från den senare till den förra. Vi få ofta i riksdagen och annorstädes höra talas om »det feta Skåne» och »det fattiga Norrland». Detta tal har, även om det icke är så allvarligt menat, en reell innebörd. Genomsnittsskåningen njuter större bekvämlighet och högre levnadsstandard än det stora flertalet norrlänningar. Men icke faller det därför norrlänningarna in att i tio- och hundratusental bege sig till Skåne. Den flyttning, som förekommer från norr till söder inom landet, är ganska måttlig, och den kompenseras av en strömning i motsatt riktning, som under de nordliga landsdelarnas senaste stora kolonisations- och utvecklingsperiod var ganska livlig, men som sedan efter hand saktat av.

Jag kan emellertid lämna detta teoretiska resonemang. I verkligheten har Sverige efter kriget fört en mycket restriktiv främlingspolitik, detta med stöd av administrativa förordningar, och det tjänar icke mycket till att nu riva upp en debatt om frågan, huruvida all denna reglering varit påkallad av hänsyn till den allmänna välfärden. I stället är det skäl att fråga: Vad i all världen är det för hotande faror, som nu plötsligt framträtt och förmått regeringen att framlägga förslag om en oerhörd skärpning av de gällande restriktionerna mot utlännings vistelse i vårt land? Och vilka skäl ha föranlett, att åt de ifrågasatta bestämmelserna skall givas *permanent* karaktär i samma ögonblick, som auktoritativa mellanfolkliga korporationer på allvar börja diskutera avskaffandet av den i vissa andra länder införda restriktiva lagstiftningen?

På dessa frågor får man intet tillfredsställande svar i den föreliggande propositionen, troligen emedan intet sådant finnes att ge. Mig vill det synas som om den i regeringens hand 1914 lagda administratativa makten över ifrågavarande område, även om den utnyttjades i mindre omfattning än på sista tiden, mer än väl skulle räcka till för att åstadkomma all nöd-

vändig reglering under den tid, som ännu kan återstå, till dess det internationella läget och utvecklingstendenserna blivit klarare än nu.

Ett uppskov till nästa års riksdag, då den internationella handelskammarkongressens och den ekonomiska världskonferensens beslut föreligga, kan i varje fall icke vålla den ringaste skada. Nog vore det väl för övrigt rätt egendomligt, om Sveriges riksdag skulle hälsa de många hundra allmänt aktade ombuden för hela världens enskilda handel, finansväsen och industri, när de i slutet av juni samlas här i Stockholm för att överlägga bland annat om lättande av *passtvánget och restriktionerna i fråga om utlännings näringsrätt*, välkomna hit genom att strax före deras landstigning besluta antaga en ny, permanent lag, enligt vilken *varje* utlänning betraktas som ett lämpligt föremål för polisens särskilda övervakning.

Med hänvisning till vad jag här anfört, får jag hemställa,

att riksdagen ville besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 198 med förslag till lag om utlännings rätt att här i riket vistas.

Stockholm den 22 mars 1927.

Anders Örne.